Interdiszciplináris pedagógia, tanárok, értelmiségiek

2009-ben hatodik alkalommal került megrendezésre a Kiss Árpád Emlékkonferencia a Debreceni Egyetemen, melynek előadásaiból készült kötetet frissen veheti kezébe az olvasó. A kiadvány, mely tradicionálisan Buda András és Kiss Endre szerkesztésében készült, számos érdekességet tartogat, s izgalmas szakmai olvasmánynak ígérkezik azoknak is, akik nem voltak jelen a konferencián. A kötet széleskörű áttekintést ad a neveléstudomány és az andragógia kurrens kutatásaiból, témakörei pedig jól mutatják, mi foglalkoztatja aktuálisan a hazai neveléstudományi szakembereket. 53 szerző előadásából készült írás mellett négy Kiss Árpádtól származó korabeli forrást is találunk a kötetben. Nézzünk bele egy kicsit a tartalomba, mazsolázzunk a tanulmányok között.

A kötet elején találjuk Erdeiné Nyilas Ildikó, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola docensének Kiss Árpád debreceni tanári portréjáról szóló írását. Ebben olvashatjuk az egykori professzor differenciális pedagógiáról vallott, máig érvényes felfogását, nevezetesen: „egyenlő esélyeket az iskolában csak a különbségekhez igazodó iskolai nevelés útján lehet biztosítani". A tanulmány bemutatja a debreceni éveket s az itt készített műveket.

Chrappán Magdolna, a Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézetének docense tanulmányában a pedagógusképzés aktuális kérdését, az átalakulás, a változás, az újítás, illetve a régi melletti megmaradás dilemmáját taglalja. A tanárképzés rendszere a bolognai folyamatnak köszönhetően megváltozott szerkezetben történik hazánkban, de kérdés, mennyire lesz más a tartalom, s vajon a szemlélet változni fog-e. Ez a dilemma vezet végig a szerző írásán, aki arra figyelmeztet, hogy az egyetemek sohasem voltak az általános iskolai tanárok képzőhelyei, ma pedig rájuk hárul ez a feladat. Noha az új típusú tanárképzés a 10–18 évesek oktatására egységesen készítené fel a pedagógusképzésre jelentkezett hallgatókat, ehhez hiányzik a megfelelő háttér, nincs hagyománya, s kellő odafigyelés hiányában a képzés megmarad réginek, melyben kevés hely jut a tantárgyi tudás átadásán kívül a gáspári értelemben vett nevelésnek, a személyiség széleskörű fejlesztésének. Holott a társadalom, mely az iskolát szakmai feladatokkal felruházza, komolyan igényelné a diákok sokoldalú fejlesztésére felkészült pedagógusokat.

Géczi János, a Veszprémi Egyetem tanszékvezető egyetemi docense az ikonográfia kérdéskörével foglalkozik. Az utóbbi időben mind nagyobb érdeklődés veszi körül a képek elemzését, s ez alól a tendencia alól nem lehet kivétel a pedagógia sem. Korunkban vizuális információk tömege ölel körül bennünket, s a képek elemzése jó eszköz arra, hogy élesebb szemmel lássuk a körülöttünk lévő valóságot. Géczi János a '60-as években megjelent *Köznevelés*, *Tanító*, *Óvodai Nevelés* számainak képanyagát vette górcső alá az osztálytermekre koncentrálva, amelyből szépen kirajzolódott a korszak emberképe, világképe, akkori, jellegzetes látásmódja. Feltárta például, hogy a *Köznevelés*ben a képek többsége a tanárra fókuszál, a gyerekek őt figyelik, háttal ülve kerülnek bemutatásra, a tekintetek a katedrán álló pedagógusra merednek. A játék, a beszélgetés már nem a tanteremben zajlik, hanem az udvar, a folyosó lesz ennek színtere. Mintha nem lenne helye a játéknak, a

kötetlenségnek, a spontaneitásnak a formális tanulás keretei között. A tanteremben sok az oda nem illő eszköz, ugyanakkor az osztálytermi tér erősen átpolitizált: a képek, a címer, a zászló a korszak ideológiai tartalmait tükrözik. Sokat változott a világ azóta, ahogy a gyerekek szempontjai is egyre inkább bekerültek a pedagógiai kánonba.

Ugyancsak az ikonográfia eszközével élt Réthy Endréné, az ELTE PPK docense, aki az inkluzív nevelés kutatásának szolgálatába állította a képek elemzését. A vizsgálatában speciális szükségletű gyerekekről készített fotókról mondták el gondolataikat, véleményüket az egyetemi hallgatók és a kutatók. A több más módszer mellett alkalmazott képelemzés rámutatott a vizsgálati személyek érzelmeire, a fogyatékkal kapcsolatban megbúvó rejtett, kimondatlan, eleddig nem tudatosodott gondolataira is, s mintegy projektív tesztként szolgált a témakör alaposabb feltárásában. Úgy tűnik, a képek pedagógiai szempontú analízise még sok érdekeset tartogat a kutatók számára.

A megváltozott képzési szerkezet mentén vizsgálódott Pusztai Gabriella, a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézetének docense, aki oktatásszociológiai szempontból elemzi a hallgatók tanulmányi eredményességét. Vizsgálata három ország, Románia, Ukrajna és hazánk több, mint ezer felsőoktatásban tanuló hallgatójára terjedt ki. Bemutatott eredményei a Bolyai Ösztöndíj keretében végzett kutatásából származnak. Mi jellemzi a mesterképzésre továbbtanulni szándékozókat? Megtudjuk, hogy a továbbtanulási terveket dédelgetők körében több a jó tanuló, a gyakrabban olvasó, a nyelvvizsgával rendelkező, a konferencián részt vevő, ösztöndíjat elnyert személy. Kutatásában a tanulás mellett azonban jelentős kérdés a kapcsolati háló vizsgálata is. A kulturális tőke mellett mind fontosabbá válik a kapcsolati tőke is a továbbtanulás mérlegelésében, s ez az alacsonyabb szülői iskolázottsággal rendelkezőknél mutatkozik meg a legjobban. Azoknak a hallgatóknak az életében, akiknek a szülei a legalacsonyabb iskolázottsággal bírnak, különösen nagy szerepe van a tanároknak és a kortársak támogatásának. A kiterjedt kapcsolati háló jótékonyan hat a továbbtanulási tervekre. A szerző a bizalom szerepét is elemzi a továbbtanulás, a tanulási eredményesség tekintetében. Kiderül, hogy különösen az alacsony iskolai végzettségűeknek fontos, hogy legyen olyan tanári személy az életükben, akihez szakmai kérdésekben bizalommal fordulhatnak, ők a hiányzó kulturális tőkét a kapcsolatok révén tudják pótolni. Bourdieu klasszikus tőkeelmélete kiválóan tükröződik napjaink felsőoktatási hallgatóinak tanulmányi eredményességében is.

A katolikus szerzetesrendi iskolákról számolt be OTKA-kutatása kapcsán Karlovitz János Tibor, a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar docense. Az előadásról készült beszámoló arról szól, hogy az egyházi iskolákban milyen nevelési elvek mentén zajlik a tanítás, a pedagógiai munka.

A konferencia kötetében pedagógiai témájú kutatások és tanulmányok mellett olvashatók írások az andragógia területéről is. Így Tőzsér Zoltán doktorandusz a munkahelyi tanulás fogalmának értelmezését adja, ugyanakkor beszámol az aktuális felmérésekről is, melyek itthon és külföldön egyaránt megjelentek ebben a témakörben. Kraiciné Szokoly Mária, az ELTE PPK docense szintén a tanuló szervezetekről közöl írást a kötetben. Úgy tűnik, a munkahelyen, a munkavégzéssel összefüggésben történő tanulás egyre fontosabb a gyorsan változó gazdasági világ számára, s ez a tény nem hagyhatja figyelmen kívül a felnőttképzéssel foglalkozókat sem. Ahogy a közgazdaságtannak is vizsgálati témája a humán erőforrás fejlesztése, ugyanúgy az andragógiának is érdeke a munkavégzéshez szükséges kompetenciák tökéletesítése, magasabb szinte emelése. A szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy a munkahelyen azok a dolgozók lehetnek sikeresek, akik már az iskolai éveik során elsajátították az élethosszig tartó tanulás szemléletét.

A kötetből nem maradt ki Kiss Endre írása sem, mely a nagy műveltségű, nemzetközileg elismert debreceni professzor, Kiss Árpád értelmiségi filozófiájához kapcsolódóan készült. A tanulmány vezérfonala az elidegenedés elvetése s az autentikus lét megtalálása, melyhez párhuzamként Marcuse *Az egydimenziós ember* című műve juthat az eszünkbe, aki ugyancsak felemelte szavát az elidegenedés ellen, s a tudatos, autentikus létre szólított fel. Kiss Árpádnál a „humanitás a tudatosulás és a műveltség útján való emberszeretet." (133. o.) – emeli ki a szerző, aki a kiüresedő világban az egyedüli menekülő útvonalat a tanulásban, a műveltség elérésében látja.

A kötet végén Kiss Árpád írásaiból találunk válogatást, melyek közül az első a francia nyelv és irodalom tanításához kapcsolódik. A következő ugyancsak a nyelvtanítás módszereihez kötődik, míg az utolsó a szerző lélektani írásaiból ad szép ízelítőt. Ezek a művek mintegy keretbe zárják a kötetet.

A konferencia ismételten jó alkalom volt arra, hogy az ország neveléstudománnyal foglalkozó szakemberei összejöjjenek, kicseréljék tapasztalataikat, átadják aktuális kutatási eredményeiket az újdonságok iránt érdeklődő szakmai közönség számára. A gazdag tartalmú kiadvány az oktatásügy minden szereplőjének hasznos olvasmány. Bízunk benne, hogy ki-ki megtalálja a kötetben a számára értékes írásokat.

Buda András és Kiss Árpád (2010, szerk.): *Interdisziplináris pedagógia, tanárok, értelmiségiek. A VI. Kiss Árpád Emlékkonferencia előadásai.* Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Tanszék, Debrecen.

Torgyik Judit
Kodolányi János Főiskola,
Neveléstudományi Tanszék

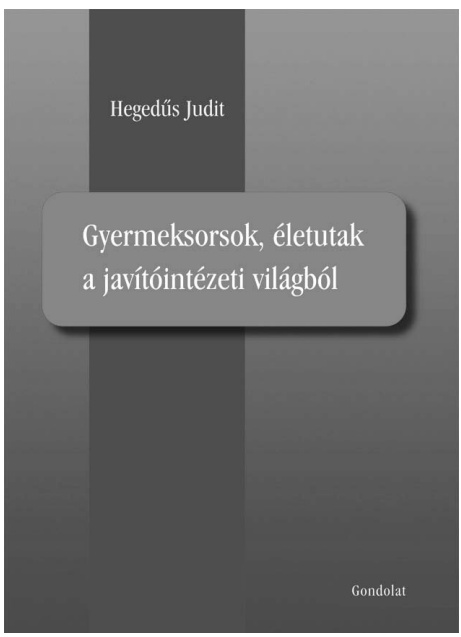

A Gondolat Kiadó könyveiből